

KS. KRZYSZTOF MIKOŁAJCZUK

PRZYGOTOWANIE DO CHRZTU DZIECI
W PRAWIE I LITURGII
KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO W POLSCE

WSTĘP

W maju 1969 roku Święta Kongregacja Kultu Bożego ogłosiła nową księgę liturgiczną – *Ordo baptismi parvulorum*, zawierającą „Obrzędy chrztu dzieci” przygotowaną zgodnie z zaleceniami Soboru Watykańskiego II. Doniosłość tej księgi zrozumieć można dopiero na tle całej historii chrześcijańskiego wtajemniczenia, które obejmowało od samego początku istnienia Kościoła również dzieci. Nowe obrzędy nie były jakimś przystosowaniem potrydenckiego rytu, ale stanowiły w zbiorach ksiąg liturgicznych wydarzenie godne wnikliwej analizy, był to ryt dostosowany do rzeczywistej sytuacji dzieci¹.

Ks. dr KRZYSZTOF MIKOŁAJCZUK – adiunkt w Katedrze Prawa Katolickich Kościołów Wschodnich; adres do korespondencji: Al. Raclawickie 14, 20-950 Lublin, e-mail: monkey@lu.onet.pl

¹ W nowych obrzędach w wydaniu typicznym z 1969 roku zamieszczono: dekret Kongregacji Kultu Bożego, wstęp ogólny omawiający problem chrześcijańskiego wtajemniczenia od strony teologicznej, liturgicznej i duszpastersko-prawnej; ogólne wprowadzenie do chrztu dzieci; a wreszcie siedem rozdziałów zasadniczej księgi. Są to: I – obrzędy chrztu wielu dzieci; II – obrzędy chrztu jednego dziecka; III – obrzędy chrztu dla bardzo wielkiej liczby dzieci (pominięte w polskim wydaniu); IV – obrzędu chrztu dziecka do użytku katechistów, w sytuacji braku kapłana lub diakona (również pominięte w polskim wydaniu); V – obrzędy chrztu dzieci w niebezpieczeństwie lub w obliczu śmierci; VI – obrzędy przyniesienia do kościoła dziecka już ochrzczonego; VII – różne teksty, pomocne w sprawowaniu liturgii chrzcielnej w odniesieniu do małych dzieci (głównie związane z liturgią słowa).

Wprowadzenie w życie posoborowych ksiąg liturgicznych w Polsce poprzedziły odpowiednie instrukcje Episkopatu dla kapłanów i wiernych². Po wprowadzeniu tych ksiąg niektórzy biskupi wydali dla swych Kościołów lokalnych dodatkowe, wyjaśniające instrukcje³.

NORMY PRAWNE I LITURGICZNE

Normy prawne dotyczące chrztu dzieci oraz obowiązki rodziców związane z tym faktem zawarte są przede wszystkim w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku⁴ oraz w *Obrzędach chrztu dzieci*⁵. Zamieszczone są również w soborowej *Konstytucji o liturgii*⁶ oraz w instrukcjach Stolicy Apostolskiej i Konferencji Episkopatu Polski⁷.

---

² Por. *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski 1966-1998*, red. Cz. Krakowiak, L. Adamowicz, Lublin 1999.

³ W toku kolejnych rozważań będziemy je przywoływać, celem zobrazowania praktyki prawno-liturgicznej w Kościele polskim.

⁴ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, AAS 75(1983) Pars II (dalej cyt. KPK/83).

⁵ W niniejszych rozważaniach będziemy posługiwali się polskim tekstem rytuału, zatwierdzonym przez Konferencję Episkopatu Polski 25 marca 1987 r. Wydanie to, jak stwierdza stosowny dekret, opiera się na drugim wydaniu typycznym tekstu łacińskiego i uwzględnia zmiany wprowadzone przez nowy Kodeks Prawa Kanonicznego. *Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1987² (dalej cyt. RRBP/87). Obecnie w Polsce dostępne są: *Ordo baptismi parvulorum*, 1969, 1973² – *Obrzędy chrztu dzieci według Rytuału Rzymskiego*, Katowice 1972 oraz *Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1987², 1992³, 1994⁴ (trzecie i czwarte wydanie nie zawiera nowych rozporządzeń).

⁶ Wyrażając się precyzyjniej należy stwierdzić, że wiele innych dokumentów Soboru Watykańskiego II podaje wiele cennych informacji dotyczących sakramentu chrztu dzieci, które będą poddawane wnikliwej analizie.

⁷ Zagadnienia przygotowania przedchrzcielnego rodziców i chrzestnych stanowił przedmiot troski Konferencji Biskupów Polskich, którzy w związku z wprowadzeniem nowych obrzędów chrztu wydali specjalny list: *List pasterski biskupów polskich w sprawie wprowadzenia nowych „Obrzędów chrztu dzieci”*, „Warmińskie Wiadomości Diecezjalne” 38(1973), s. 78-81. Sprawa ta stała się także przedmiotem troski Kościołów lokalnych, w których pojawiły się odpowiednie pouczenia, wskazania czy instrukcje. Są one odpowiedzią na liczne problemy pastoralne, z jakimi spotykają się duszpasterze, a wśród nich: brak religijnej formacji rodziców, niewłaściwy wybór chrzestnych, traktowanie chrztu jako magicznego znaku mającego uchronić dziecko przed niebezpieczeństwami oraz brak uświadomionej odpowiedzialności za ten sakrament i konieczności wychowania dzieci w wierze. Wiele cennych informacji odnaleźć można w opublikowanych dokumentach Synodów kościołów w Polsce, które w miarę możliwości będą w niniejszej pracy przywoływane.

Wiele z tych norm dotyczy obowiązku ochrzczenia dziecka, warunków udzielania tego sakramentu a w szczególności – co jest przedmiotem naszej analizy – przygotowania do chrztu dziecka⁸. Przygotowanie to, będące konieczną ewangelizacją i mistagogiczną katechezą, jest wymagane po pierwsze dlatego, że chrzest jest sakramentem fundamentalnym dla pełnego wejścia w życie chrześcijańskie, po wtóre zaś, że przy chrzcie niemowląt podmiotem świadomym i odpowiedzialnym jest nie chrzczone dziecko, lecz wspólnota Kościoła, w której wierze jest ono chrzczone. Tę wspólnotę szczególnie stanowią rodzice i chrzestni. Oni przez duszpasterskie przygotowanie mają być pobudzeni do prawdziwej i czynnej wiary, aby decyzja o chrzcie była odpowiedzią tejże wiary⁹.

To przygotowanie spoczywa głównie na naturalnych rodzicach dziecka¹⁰. Godny odnotowania jest fakt, że prawodawca przewidział normy, z których jasno wynika, że istnieje konieczność chrztu dzieci, bowiem przyjęcie tego sakramentu jest warunkiem przyjmowania kolejnych sakramentów Kościoła katolickiego¹¹. Kościół od pierwszych wieków swego istnienia chrzczył nie

---

⁸ Prawodawca kodeksowy w części o sakramentach, księgi IV kodeksu z 1983 r. wyraźnie podaje, że: „Duszpasterze oraz inni wierni, w ramach własnej funkcji kościelnej, mają obowiązek troszczyć się, aby ci, którzy proszą o sakramenty, byli do ich przyjęcia przygotowani przez odpowiednią ewangelizację i katechezę, z uwzględnieniem norm wydanych przez kompetentną władzę”. KPK/83, kan. 843 § 2; także: S. C i c h y, *Kryteria dopuszczania do sakramentów inicjacji*, „Anamnesis”. Biuletyn Komisji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski, 24(2001), [Sandomierz], s. 71-79; także: J. K o p e ć, *Chrzest dzieci*, w: *Misterium liturgii w katechizmie Kościoła katolickiego. Materiały sesji naukowej zorganizowanej w Poznaniu w dniach 13-14 IX 1994 przez sekcję wykładowców liturgiki przy Komisji Episkopatu Polski ds Nauki Katolickiej*, red. J. Kopeć, Opole 1995, s. 41-50.

⁹ Na przykład III Synod Archidiecezji Gnieźnieńskiej (dalej cyt. SynAG) wskazywał: „Przed udzieleniem chrztu duszpasterz powinien przynajmniej jeden raz spotkać się z rodzicami dziecka i chrzestnymi w celu przekazania niezbędnych pouczeń związanych z teologią tego sakramentu oraz z obowiązkami, jakie wynikają z jego przyjęcia. Tych pouczeń w żadnym wypadku nie wolno sprowadzić wyłącznie do omówienia spraw porządkowych i organizacyjnych”. SynAG 152.

¹⁰ I Synod Archidiecezji Białostockiej (dalej cyt. SynAB) zakończony w 2000 r. pouczał: „Sakrament chrztu dzieci wymaga, aby rodzice, jako pierwsi nauczyciele wiary (por. DA, 11), wychowywali swoje dzieci w tej wierze, w której zostały ochrzczone, więc nauczyli je modlitwy, przygotowali do pierwszego pełnego uczestnictwa w ofierze Mszy św., do bierzmowania oraz doprowadzili do przyjaźni życia z Chrystusem i wprowadzali w zasady moralności chrześcijańskiej”. SynAB 436; także II Synod Diecezji Lubelskiej (dalej cyt. SynDL) z 1985 r. przedstawiał podobne wskazania. Por. SynDL 204-208.

¹¹ Por. KPK/83, kan. 849; 842 § 1; także: *Katechizm Kościoła Katolickiego* 1213 (dalej cyt. KKK).

tylko dorosłych, ale i dzieci, a mówiąc dokładniej niemowlęta¹². Dzieje Apostolskie wspominają o udzielaniu chrztu „całemu domowi”, można więc przypuszczać, że także i dzieciom¹³. Taka praktyka Kościoła prowadziła do przekonania, że „dzieciom nie należy odmawiać chrztu, ponieważ chrzci się je w wierze tego właśnie Kościoła, wyznawanej publicznie przez rodziców, przez chrestnych i przez innych uczestników”¹⁴. Niejako na potwierdzenie tego *Rytuał* zamieszcza dodatkową informację, że „osoby te reprezentują zarówno Kościół lokalny, jak i całą społeczność Świętych i wierzących, Kościół Matkę, bo ona cała rodzi wszystkich i każdego z osobna”¹⁵. Kościół w swej roztropności dopomina się, by dla dopełnienia prawdy sakramentu dzieci po przyjęciu chrztu były wychowane w tej wierze, w której przyjęły uprzednio pierwszy sakrament wtajemniczenia chrześcijańskiego¹⁶. Wychowanie chrześcijańskie, do którego dzieci mają prawo, zmierza, by stopniowo doprowadzać je do poznania planu Bożego, by dzieci te mogły same w późniejszym okresie potwierdzić wiarę, w której zostały ochrzczone¹⁷.

Prawodawca w Kodeksie z 1983 roku stwierdza, że: „Rodzice, ponieważ dali dzieciom życie, mają bardzo poważny obowiązek i prawo ich wychowania. Stąd też na pierwszym miejscu do chrześcijańskich rodziców należy troska o chrześcijańskie wychowanie dzieci, zgodnie z nauką przekazywaną przez Kościół”¹⁸.

---

¹² Obrzędy chrztu dzieci pod nazwą dzieci lub niemowlęta określają tych, którzy nie mogą osobiście wyznać swojej wiary, bowiem nie doszli jeszcze do wieku rozeznania. Por. *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne* RRBP/87, 1; także: KKK 1252.

¹³ Por. Dz 16, 15; 18, 8. *Katechizm Kościoła Katolickiego* podaje, że: „gdyby Kościół i rodzice nie dopuszczali dziecka do chrztu zaraz po urodzeniu, pozbawiliby je bezcennej łaski stania się dzieckiem Bożym”. Por. KKK 1250.

¹⁴ *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne* RRBP/87, 2; także: W. B o m b a, *Duszpasterskie aspekty obrzędów chrztu dzieci*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 26(1973), Kraków 1973, s. 39-41 (dalej cyt. RBL).

¹⁵ *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne* RRBP/87, 2.

¹⁶ Tamże, 3.

¹⁷ Tamże. Dokumenty II Polskiego Synodu Plenarnego mówią o szczególnej roli rodziców i chrestnych wskazują, że: „Rozwój łaski chrztu wymaga szczególnej pomocy rodziców i rodziców chrestnych. Są oni zobowiązani do stworzenia nowoochrzczonego środowiska wiary i wzrostu na drodze życia chrześcijańskiego. Misja ich jest prawdziwą funkcją kościelną. Za zachowywanie i rozwój łaski chrztu ponosi częściowo odpowiedzialność także cała wspólnota eklezjalna”. *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, Poznań 2001, s. 193; także: KKK 1255.

¹⁸ KPK/83, kan. 226 § 2; także: kan. 1136: „Rodzice mają najcięższy obowiązek i najpierwsze prawo troszczenia się zgodnie, według swoich możliwości, o wychowanie potomstwa zarówno fizyczne, społeczne i kulturalne, jak i moralne oraz religijne”; także: J. C h a r y -

Unormowania zawarte w poprzednim Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1917 roku¹⁹ nie zawierały treści wyraźnie odnoszących się do chrztu dzieci rodziców katolickich, lecz z norm w nim zawartych jednoznacznie wynikało, że dzieci były również podmiotem chrztu. Nowy Kodeks z 1983 roku wyraźnie postanawia, że dzieci są podmiotem chrztu i rodzice mają obowiązek zatroszczyć się, by były szybko ochrzczone²⁰. W powyższych normach prawodawca nie tylko zobowiązuje rodziców do rychłego ochrzczenia dziecka, lecz również nakłada obowiązek jak najwcześniejszego zgłoszenia się do swojego proboszcza w celu przedstawienia prośby o chrzest ich dziecka i stosowne do tego przygotowanie²¹. Dlatego też przygotowanie dziecka do przyjęcia sakramentu chrztu rozpoczyna się jeszcze przed jego urodzeniem.

Kościół w swych normach zachęca, aby rodzice jeszcze przed urodzeniem dziecka zgłosili swemu proboszczowi, że oczekują narodzin dziecka, by ten

---

t a n s k i, *Wychowanie świadomości chrztu*, w: *Nowe życie w Chrystusie. Materiały V kursu homiletyczno-katechetycznego*, red. S. Porębski, Warszawa 1973, s. 94.

¹⁹ *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus*, Romae 1919 (dalej cyt. KPK/17).

²⁰ Por. KPK/83, kan. 867; także: KKK 1250.

²¹ Tamże. Instrukcja duszpasterska Episkopatu Polski o chrzcie dzieci podaje stosowne zalecenia: „Cały Lud Boży wyznaje, pielęgnuje i przekazuje wiarę apostołską, w której chrzci się dzieci. Jego członkowie powinni rozumieć godność i znaczenie sakramentu chrztu w Bożym planie zbawienia człowieka. Duszpasterze powinni wykorzystać wszystkie dostępne im środki duszpasterskie, aby wierni powierzeni ich posłudze, pogłębiali swą wiarę przez sakramenty, znali przepisy dotyczące sprawowania chrztu dzieci i byli przygotowani do udziału w liturgii oraz do wychowania dzieci w wierze. W tym celu duszpasterze głosić będą naukę o misterium chrztu w homiliach niedzielnych, zwłaszcza w jedną z niedziel Wielkiego Postu i niedzielę Chrztu Pańskiego, a także w kazaniach okolicznościowych. Przeżyciu misterium chrztu powinna służyć odpowiednio przygotowana liturgia Wigilii Wielkanocnej. W katechizacji dzieci i młodzieży należy omawiać problematykę sakramentu zgodnie z obowiązującym programem. Starsze dzieci i młodzież należy nauczyć sposobu udzielania chrztu w niebezpieczeństwie lub w obliczu śmierci (por. Chrzest, rozdz. III, nr 131-138). Do pouczenia wiernych o przepisach prawnych i liturgicznych o przebiegu liturgii i o formach udziału w niej, trzeba niekiedy wykorzystać ogłoszenia, podawane podczas liturgii mszalnej, szczególnie w Adwencie i w Wielkim Poście. Należy też udostępnić wiernym tego rodzaju informacje, umieszczając je na tablicy ogłoszeń, czy w formie plakatów, wywieszonych na widocznym miejscu. Wskazane jest, by te informacje były stale dostępne wiernym, co ułatwi im i duszpasterzom załatwienie wstępnych spraw w biurze parafialnym. Ważnym środkiem głoszenia nauki Kościoła o sakramencie i kształtowaniu właściwej postawy wiernych w odniesieniu do chrztu dzieci, jest samo sprawowanie liturgii sakramentu z udziałem wspólnoty parafialnej”. *Instrukcja duszpasterska Episkopatu o udzielaniu sakramentu chrztu świętego dzieciom (1975)*, w: *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski 1966-1998*, red. Cz. Krakowiak, L. Adamowicz, Lublin 1999, 3, s. 21 (dalej cyt. *Instrukcja o chrzcie*).

mógł wraz z nimi rozpocząć przygotowanie do chrześcijańskiego przyjęcia dziecka i jego chrztu²². Prawodawca w Kościele polskim sugeruje, aby „dążyć do tego, by rodzice zgłaszali dziecko do chrztu najpóźniej na dwa tygodnie przed projektowanym terminem”²³. Przy zgłoszeniu zaleca się, by obecni byli oboje rodzice naturalni dziecka, jeśli zaś istnieje uzasadniona przyczyna, wystarczy obecność jednego z rodziców²⁴.

Planowe zgłoszenie dziecka do chrztu i osobista prośba obojga rodziców są ich istotnym obowiązkiem i prawem, a jednocześnie świadectwem ich dojrzałości i odpowiedzialności²⁵. Prawodawca w *Instrukcji o chrzcie* wyraźnie wskazuje, że: „zgłoszenie w biurze parafialnym przyjmuje tylko duszpasterz. Ustala on z rodzicami dokładny termin chrztu i omawia sprawy związane z ich udziałem w liturgii i z przyszłym wychowaniem dziecka”²⁶. Normy zawarte w powyższej instrukcji zalecają, by dopuszczać do chrztu wszystkie dzieci zgłoszone przez rodziców naturalnych lub prawnych opiekunów, pod warunkiem, że są to osoby wierzące i zobowiążą się do wychowania ich w wierze, w której zostaną ochrzczone²⁷. Dalej instrukcja uściśla omawianą

---

²² *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne* RRBP/87, 8; także: KPK/83, kan. 867 § 1. Wspomniany Synod Plenarny przypomina, że: „Rodzice zgłaszający duszpasterzom zamiar ochrzczenia dziecka zazwyczaj kierują się motywami wynikającymi z żywej wiary. Pragnienie ochrzczenia swych dzieci wyrażają także osoby złączone tylko kontraktem cywilnym. Niekiedy jednak rodzicom przyświeca chęć zachowania zwyczaju lub uniknięcia nieprzychylniej opinii środowiska. W konsekwencji nie przyjmują oni zasady, że chrzest zobowiązuje do podjęcia obowiązku wychowania dziecka w wierze Kościoła”. *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, s. 200.

²³ *Instrukcja o chrzcie*, 4, s. 22.

²⁴ Por. KPK/83, kan. 868 § 1 1°; także: *Instrukcja o chrzcie*, 4, s. 22. Warto tu odnotować, że powyższy wymóg obecności obojga rodziców przy zgłoszeniu dziecka do chrztu, prawodawca polski nieco łagodzi. Dopuszcza jako uzasadnioną przyczynę złe samopoczucie matki dziecka po porodzie. Prawodawca odwołuje się do dyspozycji kan. 867 § 1, która wyraźnie wskazuje, i w tym miejscu staje się ona bardziej zasadna, że rodzice powinni powiadomić wcześniej swego proboszcza o porodzie i chrzcie swego dziecka.

²⁵ „Prośba rodziców o chrzest dziecka jest znakiem, że wierzą, że wiara jest dla nich wartością, że pragną, by ich dziecko posiadało te same, co oni wartości: wiarę w Boga Trójjedynego, przynależność do wspólnoty wierzących, życie Boże, niezniszczalne wieczne”. W. S c h e n k, *Chrzest dzieci. Historia, teologia, wymogi duszpasterskie*, RBL 26 (1973), s. 27.

²⁶ *Instrukcja o chrzcie*, 4, s. 22. W dalszej części, powyższych dyspozycji zwraca się szczególną uwagę na sprawę poznania przez duszpasterza życia religijnego środowiska, w którym dziecko będzie wychowywane, a „jeśli będzie to możliwe i o ile zachodzi potrzeba powinien zachęcić do zlikwidowania zaniedbań religijnych, [...] zachęcić rodziców do przyjęcia Eucharystii w dniu chrztu dziecka oraz pouczyć o chrześcijańskim charakterze uroczystości domowych”. Tamże.

²⁷ Por. *Instrukcja o chrzcie*, 2, s. 20; także: *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne*

kwestię, podając, że jeśli tylko jedno z rodziców spełnia stawiane wymagania, drugie zaś nie, także można i należy dziecko dopuścić do sakramentu chrztu.

Sytuacja nieco się komplikuje, kiedy rodzice nie są związani małżeństwem sakramentalnym i domniemywa się, że nie są oni w stanie przekazać dzieciom właściwego przykładu życia chrześcijańskiego²⁸. Dlatego też wymaga się od rodziców by przed chrztem dziecka uregulowali swój status wobec Kościoła katolickiego. Gdyby jednak z powodu przeszkód kanonicznych nie mogli zawrzeć sakramentu małżeństwa lub z innych względów zdecydowanie tego odmówili, nie można dziecka ochrzcić, dopóki nie złożą oni (a także chrzestni) pisemnego oświadczenia, że zobowiązują się wychować dziecko w wierze katolickiej²⁹.

Kościół bowiem tylko wtedy może zadośćuczynić prośbie takich rodziców, gdy uzyska od nich albo od chrzestnych zapewnienie, czyli gwarancję, że ochrzczone dziecko zostanie wprowadzone w świat wiary, że będzie wychowane w wierze katolickiej, i że istnieją osoby przejmujące na siebie ścisły obowiązek budzenia w dziecku świadomej wiary. W przeciwnym wypadku chrzest byłby obrzędem o znamionach działania rytualnego³⁰. Jeśli takich gwarancji nie ma, to chrzest należy odłożyć, utrzymując jednak kontakt z rodzicami, aby, jeśli to możliwe, zostały spełnione warunki konieczne do

---

RRBP/87, 2-3. Instrukcja wskazuje w tym punkcie wyraźne powiązanie chrztu z kolejnymi sakramentami inicjacji chrześcijańskiej: „Wychowanie w wierze oznacza doprowadzenie dziecka do świadomej przyjaźni z Chrystusem, a to dokonuje się przez przekazanie dziecku podstawowych prawd wiary i zasad moralności głoszonych przez Kościół katolicki, a przede wszystkim nauczanie dziecka modlitwy, włączenie go w życie wspólnoty katolickiej (Msza św. niedzielna), posyłanie na naukę religii, doprowadzenie do pełnego udziału w Eucharystii i do przyjęcia sakramentu bierzmowania oraz wprowadzenie w dojrzałe i odpowiedzialne życie chrześcijanina”.

²⁸ Mogą więc zaistnieć dwa przypadki przewidziane przez prawodawcę: „rodzice dziecka poprzestają na małżeństwie cywilnym, duszpasterz powinien starać się o doprowadzenie ich do zawarcia małżeństwa sakramentalnego przed chrztem dziecka [...] również w wypadku, gdy rodzice żyją bez ślubu kościelnego z powodu przeszkód kanonicznych”. *Instrukcja o chrzcie*, 2, s. 20; także: S. Gądecki, *Abp Gądecki: chrzest dla dzieci pozamałżeńskich*, „Wiadomości KAI. Biuletyn Katolickiej Agencji Informacyjnej” 10(2003), [Warszawa] 2003, s. 11.

²⁹ Por. *Instrukcja o chrzcie*, 2, s. 20. W niektórych diecezjach (np. lubelskiej) opracowano stosowne formularze ułatwiające duszpasterzom przyjęcie takiego zobowiązania. *Oświadczenie rodziców i chrzestnych w sprawie wychowania katolickiego dziecka gdy rodzice nie są związani małżeństwem sakramentalnym* – formularz nr 40, w: L. Adamowicz, *Wzory pism i formularzy używanych w kancelarii parafialnej*, Lublin 2001.

³⁰ Por. J. Mariański, *Rytuał chrztu w świadomości katolików polskich*, w: *Rytuał religijny w rodzinie*, red. W. Piwowski, Warszawa–Poznań 1988, s. 127.

udzielenia chrztu. Podobnie ujął to Synod Szwajcarski z 1974 roku, który stwierdził: „Jeśli okaże się, że prośba o chrzest nie jest motywowana wiarą, lecz zwyczajami lub podobnymi racjami, trzeba próbować wyjaśnić rodzicom związek między chrztem a ich własną wiarą. Jeśli to okaże się nieskuteczne, trzeba chrzest odłożyć. O ile to możliwe, decyzję o chrzcie lub o jego odłożeniu winien ksiądz podejmować wspólnie z rodzicami i nigdy nie powinien odmawiać chrztu definitywnie”³¹. To stanowisko Kościoła katolickiego zostało w późniejszym okresie wyraźnie przypomniane i wyczerpująco uzasadnione w instrukcji Kongregacji Nauki Wiary o chrzcie dzieci *Pastoralis actio* z 20 października 1980 roku³². Określa ona, że odłożenie chrztu w czasie ma charakter pedagogiczny i zmierza do tego, by rodzina zgodnie ze swoim stanem pogłębiła wiarę lub stała się bardziej świadoma swoich obowiązków³³. Realna ocena poszczególnych przypadków winna być dokonywana w duszpasterskiej rozmowie między kapłanem i rodziną. Zawsze jednak należy tak postępować, by nie pozostało przekonanie, że w ogóle odmawia się udzielenia chrztu³⁴. W odniesieniu do rodziców niewierzących lub wierzących, lecz nie spełniających wymaganych warunków, należy się wystrzegać zbytniej surowości i kategorycznej odmowy chrztu, jak i postawy nadmiernie liberalnej, tolerancyjnej, która nadużywa przekonania o „wszechmocnym działaniu łaski chrztu”³⁵.

Zawarte normy w przywoływanej instrukcji wyraźnie stwierdzają, że rodzice katolicy wierzący i żyjący zgodnie z wyznawaną wiarą mogą zawsze otrzymać chrzest dla swoich dzieci, zaś rodzice, którzy nie spełniają lub nie mogą spełnić zalecanych dyspozycji, są zobligowani do dodatkowych wymagań stawianych przez prawodawcę kościelnego³⁶. Powyższe uprawnienia

³¹ Por. M. C z a j k o w s k i, *Dlaczego chrzczymy dzieci?*, „W drodze” 6(1976), s. 13-14.

³² AAS 72 (1980) 1137-1156.

³³ Por. Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja o chrzcie dzieci – Pastoralis actio*, w: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966-1994*, Tarnów 1995, s. 164-166 (dalej cyt. *Pastoralis actio*).

³⁴ Por. W. D a n i e l s k i, *V Sympozjum pastoralno-liturgiczne w Krościenku n/Dunajcem*, „Collectanea Theologica” 45(1975), s. 92.

³⁵ Por. W. D a n i e l s k i, *Dyrektorium duszpasterskie Episkopatu Francji o chrzcie dzieci z 1965 roku*, RBL 25(1972), s. 138-140; także: Cz. K r a k o w i a k, *Doświadczenia duszpasterskie z odnowy liturgii chrztu we Francji*, „Ateneum Kapłańskie” 70(1977), s. 234-241.

³⁶ Takiego oświadczenia, jak jednoznacznie podaje instrukcja, należy „żądać” od rodziców i chrzestnych. Należy jednak podkreślić, że partykularne prawo polskie jest nadzwyczaj łagodne, bowiem w sytuacjach, gdy nie ma nadziei na katolickie wychowanie dziecka, normy

i prośby o chrzest dla swoich dzieci wynikają z obowiązującego prawa Kościoła katolickiego³⁷.

W uzupełnieniu wskazanych dyspozycji prawodawca wyraźnie stwierdza, że: „rodzice dziecka chrzczonego, jak również chrzestni, powinni być należycie pouczeni o znaczeniu tego sakramentu i o związanych z nim obowiązkach. Proboszcz winien osobiście lub przez innych zatroszczyć się, ażeby rodziców właściwie przygotować pasterskimi pouczeniami, a także wspólną modlitwą, zbierając razem po kilka rodzin oraz, gdy to możliwe, składając im wizytę”³⁸. Powyższa norma wskazuje, że rodzice chrześcijańscy powinni znać sens i znaczenie sakramentu chrztu i być zobligowanymi do udziału w katechizacji i przygotowaniach organizowanych przez duszpasterzy parafii³⁹. W okresie przygotowań do chrztu dziecka rodzice powinni poznać swoje obowiązki związane z wychowaniem dzieci w wierze przez słowo i świadectwo życia chrześcijańskiego. Zaleca się, by przystąpili oni do

---

kodeksowe sugerują nawet odłożenie chrztu zgodnie z postanowieniami prawa partykularnego. Por. KPK/83, kan. 868 § 1 2°. Dodatkowo należy nadmienić, że prawodawca kodeksowy w powyższej normie nie mówi wprost o rodzicach, to jednak zazwyczaj oni dają podstawę nadziei na katolickie wychowanie dziecka. Wyjątkowo dopuszczalna jest również taka sytuacja, w której nie sami rodzice, lecz ktoś np. z rodziny zagwarantuje, że dziecko będzie wychowane w wierze katolickiej. Jest tu pewne wskazanie na rodziców chrzestnych, którzy w tym wychowaniu są pomocnikami rodziców naturalnych.

³⁷ KPK/83, kan. 843 § 1: „Święci szafarze nie mogą odmówić sakramentów tym, którzy właściwie o nie proszą, są odpowiednio przygotowani i prawo nie wzbrania im ich przyjmowania”. O powyżej wspomnianych kwestiach warto odnieść się do przytoczonej powyżej instrukcji – *Pastoralis actio*. Postanowienia w niej zawarte odnoszą się do rodziców niechrześcijańskich lub chrześcijan niepraktykujących, którzy zaniechali wszelkich praktyk religijnych lub ci, którzy proszą o chrzest swych dzieci wyłącznie ze względów społecznych. Oni wszyscy muszą być świadomi wagi obowiązku zaciągniętego w związku z chrztem. Por. *Pastoralis actio*, s. 164-166.

³⁸ KPK/83, kan. 851 2°.

³⁹ Por. J. R. S z t y c h m i l e r, *Obowiązki rodziców w zakresie zapewnienia i przygotowania chrztu dzieci*, w: Chrzest – nowość życia, „Homo Meditans”, 10(1992), s. 179. Rytuał idzie jeszcze dalej, wskazując, że: „Jest rzeczą doniosłą, aby rodzice dziecka przygotowali się do świadomego udziału w nim, albo kierując się własną znajomością wiary, albo przy pomocy przyjaciół innych członków wspólnoty, posługując się odpowiednimi środkami, którymi są książki, listy i katechizmy przeznaczone dla rodzin...”. *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne* RRBP/87, 5. Wynika z tego, że wiara, w której chrzczone są dzieci, to skarb nie tylko tej rodziny, lecz całego Chrystusowego Kościoła, w obliczu którego dokonuje się ten pierwszy sakrament wtajemniczenia chrześcijańskiego. Tamże, 4. III Synod Archidiecezji Łódzkiej (dalej cyt. SynAŁ) zaleca duszpasterzom: „Proboszczowie mają obowiązek zorganizowania dla rodziców i chrzestnych katechezy poprzedzającej sprawowanie sakramentu chrztu”. SynAŁ 209.

sakramentu pokuty i Eucharystii, by odnowili atmosferę religijną w rodzinie, sprzyjającą wychowaniu dziecka⁴⁰.

Rodzice naturalni są odpowiedzialni, aby z prośbą o chrzest swojego dziecka zwrócić się do odpowiedniego szafarza – proboszcza parafii – na terenie, której mieszkają⁴¹. Sprawa się komplikuje, gdy uprawniony szafarz jest nieosiągalny, zaś potrzeba chrztu jest nagląca. Taka konieczność chrztu dziecka zachodzi na przykład: w niebezpieczeństwie śmierci lub w poważnej chorobie dziecka. W takich skrajnych sytuacjach ochrzcić dziecko może każdy człowiek, który potrafi to uczynić zgodnie z intencją Kościoła katolickiego⁴².

Prawem i uprawnieniem rodziców w ramach przygotowania do sakramentu chrztu jest nadanie imienia dziecku. Poprzedni kodeks nakazywał, aby ochrzczonym nadawać imiona chrześcijańskie, jeśli zaś uprzednio nadano inne, proboszcz był zobligowany nadać imię któregoś ze świętych, zaś w akcie odnotować oba imiona⁴³. W posoborowych obrzędach chrztu pominięto tę formę⁴⁴. W instrukcjach biskupi polscy polecali, aby przy chrzcie uznawać i do księgi chrztu zapisywać te imiona dziecka, które są podane w odpisie aktu urodzenia wydanym przez Urząd Stanu Cywilnego⁴⁵. Duszpasterze w ramach przygotowania do przyjęcia chrztu powinni zachęcać wiernych, by swoim dzieciom nadawali imiona katolickie⁴⁶. Norma kanonu 855 zobowiązuje rodziców do zatroszczenia się o to, aby dziecku nie nadawać imienia obcego duchowi chrześcijańskiemu. Nie jest to jednak obowiązek ściśle prawny, lecz wymaganie, by nadane imiona nie były przeciwne wierze

---

⁴⁰ Por. *Instrukcja o chrzcie*, 4, s. 22.

⁴¹ Por. KPK/83, kan. 862. Wprawdzie szafarzem zwyczajnym sakramentu chrztu jest: biskup, prezbiter i diakon, to poza wypadkiem konieczności rodzice naturalni powinni zwrócić się do swego proboszcza, bowiem to do niego należy udzielanie tego sakramentu jako specjalnego uprawnienia nadanego przez prawodawcę. Por. KPK/83, kan. 861 § 1; kan. 530 1°.

⁴² Por. KPK/83, kan. 861 § 2.

⁴³ Por. KPK/17, kan. 761.

⁴⁴ Por. *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne* RRBP/87, 24. W zwyczaju polskim dzieci chrzci się wtedy, gdy ich imiona zostały już ustalone i urzędowo zapisane w Urzędzie Stanu Cywilnego.

⁴⁵ „Imiona dziecka należy spisać w brzmieniu i kolejności, jak w tym dokumencie, choćby nie były to imiona świętych i błogosławionych Kościoła”. *Instrukcja o chrzcie*, 4, s. 22.

⁴⁶ Tamże. „Rodzice wybierają swojemu dziecku chrześcijańskie imię, aby miało ono swojego świętego patrona, orędownika i wzór do naśladowania. Wybór imienia należy do rodziców”. SynAB 445.

katolickiej⁴⁷. M. Pastuszko w interpretacji powyższego kanonu idzie jeszcze dalej twierdząc, że ostatecznie rodzice decydują o tym, jakie imię wybierają swemu dziecku. Mają również niezbywalne uprawnienia, by pozostać przy własnym wyborze imienia, nawet sprzecznego z duchem chrześcijańskim. Duszpasterz winien wolę rodziców uszanować⁴⁸.

Kolejnym uprawnieniem rodziców w ramach przygotowania do sakramentu chrztu ich dzieci jest wybór odpowiednich chrzestnych. Instrukcja Episkopatu Polski nakłada na rodziców obowiązek wyboru dwojga chrzestnych ojca i matki. Prawodawca kodeksowy ujmuje to nieco inaczej twierdząc, że: „należy wybrać jednego tylko chrzestnego lub chrzestną, albo dwoje chrzestnych”⁴⁹. Rodzice winni wybrać do funkcji chrzestnego przynajmniej jedną osobę. Mogą również wybrać dwie osoby, lecz muszą to być osoby różnej płci. Jest to analogia do naturalnych rodziców, którym będą pomagać w katolickim wychowaniu dzieci. Chociaż prawo nie wymaga bezwzględnie dwojga rodziców chrzestnych, to jednak z racji praktycznych należy zachęcać wiernych, by ci korzystali z tego uprawnienia⁵⁰. Należy jednak stwierdzić, że wybór chrzestnych jest prawem rodziców a nie duszpasterza. Duszpasterz jedynie upewnia się, „czy przedstawieni kandydaci spełniają warunki określone przez Kościół i gdy okaże się, że tak, zatwierdza wybór rodziców”⁵¹. W gestii rodziców jest więc właściwy dobór chrzestnych, by mogli oni być uznani za odpowiednich przez duszpasterza⁵².

Prawodawca kodeksowy w kanonie 874 § 1 precyzyjnie wskazuje wymogi, jakie powinni spełniać kandydaci na rodziców chrzestnych. Są one następujące: „jest wyznaczony przez przyjmującego chrzest albo przez jego rodziców, albo przez tego, kto ich zastępuje, a gdy tych nie ma, przez

---

⁴⁷ Por. S. C z e r w i k, *Wprowadzenie do odnowionego obrzędu chrztu dzieci*, w: *Sakrament chrztu*, Katowice 1973, s. 85. Zauważmy, że prawodawca za wybranie odpowiedniego imienia czyni odpowiedzialnymi kolejno: rodziców, chrzestnych i proboszcza. Por. E. S z t a f - r o w s k i, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. III, Warszawa 1986, s. 121 (dalej cyt. KomSZ); także: *The code of canon law. A text and commentary*, red. J. Coriden, New York 1985, s. 619.

⁴⁸ *Prawo o sakramentach świętych. Normy ogólne i sakrament chrztu*, Warszawa 1983, s. 276.

⁴⁹ KPK/83, kan. 873.

⁵⁰ Por. S z t y c h m i l e r, *Obowiązki rodziców*, s. 180; także: SynAG 155.

⁵¹ Por. *Instrukcja o chrzcie*, 5, s. 23.

⁵² „Wybór na chrzestnego jest traktowany jako zaszczyt. W podejmowaniu tej funkcji zbyt dużą rolę odgrywają jednak motywy zwyczajowe i towarzyskie”. *II Polski Synod Plenarny (1991-1999)*, s. 200.

proboszcza lub szafarza chrztu, i posiada wymagane do tego kwalifikacje oraz intencję pełnienia tego zadania; ukończył szesnaście lat⁵³, chyba że biskup diecezjalny określił inny wiek albo proboszcz lub szafarz jest zdania, że słuszna przyczyna zaleca dopuszczenie wyjątku; jest katolikiem, bierzmowanym i przyjął już sakrament Najświętszej Eucharystii oraz prowadzi życie zgodne z wiarą i odpowiadające funkcji, jaką ma pełnić⁵⁴; jest wolny od jakiegokolwiek kary kanonicznej, zgodnie z prawem wymierzonej lub deklaratowanej; nie jest ojcem lub matką przyjmującego chrzest⁵⁵.

⁵³ Instrukcja Episkopatu z 1975 roku wymagała ukończenia 15 lat. Por. *Instrukcja o chrzcie*, 5, s. 23.

⁵⁴ Warto tu zwrócić uwagę na kilka istotnych elementów składowych powyższego numeru cytowanego kanonu. Według dyspozycji instrukcji Episkopatu Polski i przywołanych tam dokumentów: „Zgodnie z Wtajemn. nr 10 c i Dyrektorium Ekumenicznym, nr 48, wierny Kościoła Prawosławnego może być powołany na chrzestnego jeśli: a) życzą sobie tego rodzice dziecka dla uzasadnionych powodów, b) wychowanie dziecka w wierze katolickiej jest zapewnione, c) na pierwszego chrzestnego powołany jest katolik (mężczyzna lub kobieta), d) kandydat został ochrzczony w Kościele prawosławnym, którego wiarę wyznaje i ukończył 15 lat. Wpisując personalia chrzestnego do aktu chrztu dziecka, należy wyraźnie podać jego wyznanie”. Por. *Instrukcja o chrzcie*, 5, s. 23-24. Również tzw. *Nowe dyrektorium ekumeniczne* z 1993 r. potwierdza uprzednie dyspozycje Kościoła zawarte w *Dyrektorium ekumenicznym* z 1967 r., w obrzędach chrztu dorosłych oraz instrukcji episkopatu. W numerze 98 stanowi: „Ze względu na ścisłą komunię istniejącą między Kościołem katolickim i wschodnimi Kościołami prawosławnymi, wolno dla słusznych powodów dopuścić wiernego wschodniego do pełnienia roli chrzestnego obok chrzestnego katolickiego (lub matki chrzestnej katolickiej) w chrzcie dziecka lub dorosłego katolika pod warunkiem jednak wystarczającego zabezpieczenia edukacji ochrzczonego oraz wiedzy o tym, że dany chrzestny nadaje się do tej roli poprzez komunię istniejącą między kościołem Katolickim i prawosławnym”. Papieska Rada do Spraw Jedności Chrześcijan, *Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu* (Nowe Dyrektorium Ekumeniczne), „Communio. Międzynarodowy Przegląd Teologiczny” 14(1994) nr 2, s. 3-93; AAS 85 (1993) 1039-1119. Instrukcja o chrzcie rozwija omawiane zagadnienie sugerując, że: „Chrześcijanie z innych wspólnot odłączonych, wyznający wiarę Wspólnoty, w której zostali ochrzczeni, mogą być dopuszczeni do udziału w liturgii jako świadkowie chrztu, a nie jako chrzestni (Wtajemn. nr 10 c, Dyrektorium Ekumeniczne, nr 57)”. Por. *Instrukcja o chrzcie*, 5, s. 24. Podobnie określa to Nowe dyrektorium ekumeniczne: „Niemniej, opierając się na chrzcie wspólnym, jak też ze względu na więzy rodzinne lub przyjacielskie, osoba ochrzczona, która przynależy do innej Wspólnoty eklezjalnej, może być dopuszczona jako świadek chrztu, ale tylko razem z chrzestnym katolickim”. *Nowe dyrektorium ekumeniczne*, 98a; także: KPK/83, kan. 874 § 2. Według wyjaśnienia podanego w „Acta Commissionis” wyrażenie *communitas ecclesialis* nie zawiera w sobie Kościołów wschodnich, które nie są w pełnej komunii z Kościołem katolickim: „Notatur insuper Ecclesias orientales orthodoxas in schemate sub nomine communitatis ecclesialis non venire”. „Communicationes”, 5(1983), Roma 1983, 182.

⁵⁵ KPK/83, kan. 874 § 1; także: *Wprowadzenie ogólne RRBP/87*, 10. Wymogi te wskazują jasno, że powinno się stanowczo zerwać ze zwyczajem wybierania na chrzestnych ludzi przy-

Dyrektorium ekumeniczne uznało po raz pierwszy możliwość dopuszczenia w Kościele katolickim dla słusznej przyczyny chrzestnego – razem z chrzestnym katolikiem (chrzestną katoliczką) – osoby należącej do Kościoła wschodniego odłączonego, członka zaś innej wspólnoty chrześcijańskiej – na świadka chrztu. Dostateczną przyczyną dopuszczenia chrześcijanina niekatolika jako chrzestnego lub świadka chrztu może być życzenie rodziców dziecka przyjmującego chrzest⁵⁶. Prawodawca kodeksowy ustanowił jedną wspólną normę odnoszącą się do wszystkich chrześcijan należących do niekatolickich wspólnot kościelnych. Norma ta stanowi, że można dopuszczać członków innych wspólnot jedynie w charakterze świadka chrztu⁵⁷. Biskupi polscy w wydanej instrukcji duszpasterskiej o chrzcie dzieci zachęcają, by duszpasterze doradzali „rodzicom, aby szukali chrzestnych wśród bliższej rodziny i sąsiadów. Należy przeciwstawiać się zdarzającym się zwyczajom zapraszania na rodziców chrzestnych ludzi przygodnych, dobrze sytuowanych, którzy – jak można przypuszczać – nie będą się interesowali wychowaniem religijnym chrześniaka”⁵⁸.

Kolejnym prawem rodziców w ramach przygotowania do sakramentu chrztu jest decydowanie o terminie i miejscu sprawowania tego pierwszego sakramentu inicjacji chrześcijańskiej. Jest to niezbywalne prawo rodziców, lecz są oni jednocześnie zobligowani do przestrzegania norm prawnych Kościoła katolickiego. Ze względu na konieczność chrztu jako warunku zbawienia Kościół wymagał, by sakrament ten był udzielany wkrótce po urodzeniu się dziecka. Ustaliła się praktyka udzielania tego sakramentu w każdym dniu i o każdej porze⁵⁹. Dyspozycja kanonu 856 stanowi: „Chociaż chrzest może być udzielany w jakimkolwiek dniu, jednak zaleca się, aby z zasady był udzielany w niedzielę albo wedle możliwości w wigilię paschalną”⁶⁰. Powyż-

---

padkowych lub przygodnych, kierując się względami towarzyskimi czy wyłącznie świeckimi. Por. Z. N a r e c k i, *Chrzest święty w rodzinie. Uwagi pastoralno-ewangelizacyjne*, w: *Rytuał religijny w rodzinie*, s. 183-184.

⁵⁶ Por. *Komentarz do kodeksu prawa kanonicznego z 1983 r.*, red. P. Hemperek, t. III, Lublin 1986, s. 96 (dalej cyt. KomKUL).

⁵⁷ Por. KPK/83, kan. 874 § 2.

⁵⁸ *Instrukcja o chrzcie*, 5, s. 23. Według tej samej instrukcji „nie wolno np. dopuszczać do pełnienia tej funkcji osób żyjących w niesakramentalnym związku małżeńskim oraz młodzieży nie uczęszczającej na katechizację (żądać odpowiednich zaświadczeń). [...] Duszpasterz powinien żądać od rodziców chrzestnych, których nie zna, odpowiedniego świadectwa kwalifikacyjnego z parafii, w której mieszkają”. Tamże.

⁵⁹ Por. KomKUL, t. III, s. 82-83.

⁶⁰ KPK/83, kan. 856.

szy kanon utrzymuje wprawdzie możliwość udzielania chrztu w dowolnym dniu, lecz zaleca wiernym sprawowanie chrztu w niedzielę, następnie w wigilię paschalną. Skoro jednak dzieci należy chrzcić w pierwszych tygodniach po urodzeniu⁶¹ przypuszcza się, że tylko nieliczne z nich otrzymają chrzest w wigilię paschalną⁶². Wprawdzie zalecane jest chrzczenie dzieci w niedzielę, jednak rodzice mają prawo prosić o chrzest w każdym innym czasie, jeśli istnieje słuszna i uzasadniona przyczyna⁶³. Biskupi polscy zalecają, aby chrzest odbywał się w czasie mszy św.⁶⁴

Właściwym miejscem sprawowania sakramentu chrztu jest kościół lub kaplica. Rodzice mają obowiązek ochrzcić swoje dzieci w świątyni, która jest ich kościołem parafialnym⁶⁵, chyba że co innego doradza słuszna przyczyna⁶⁶. Zaleca się rodzicom zamierzającym ochrzcić dziecko w innym kościele, by uzyskali zgodę swojego proboszcza⁶⁷. Prawodawca kodeksowy wskazuje, że potrzeba ochrzczenia dziecka w innym kościele, niż parafialny, może wynikać z powodu dużej odległości do kościoła parafialnego lub z innej poważnej przyczyny (np. choroba dziecka)⁶⁸.

⁶¹ Por. KPK/83, kan. 867 § 1.

⁶² Godnym odnotowania jest fakt, że chociaż w praktyce Kościoła na równi z niedzielą stawia się różne uroczystości, to jednak prawodawca kodeksowy jednoznacznie wskazuje na niedzielę, bowiem jest to szczególny dzień, który dobitnie ukazuje związek chrztu ze zmartwychwstaniem Chrystusa. Por. J. R. S z t y c h m i l e r, *Prawa rodziców związane z chrztem dzieci*, „Kościół i Prawo”, 10(1992), s. 111.

⁶³ Tamże.

⁶⁴ *Instukcja o chrzcie*, 7, s. 25. Nie dotyczy to sytuacji wyjątkowych, kiedy np. zagrożone jest życie dziecka. Por. KPK/83, kan. 867 § 2; także: *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne RRBP/87*, 9.

⁶⁵ Właściwym kościołem jest ten, gdzie rodzice dziecka posiadają stałe lub tymczasowe zamieszkanie, bądź w wypadku braku zamieszkania aktualne miejsce ich przebywania. Por. KomKUL, t. III, s. 83; także: KPK/83, kan. 102; 107; SynAB 451; SynAŁ 213.

⁶⁶ Por. KPK/83, kan. 857 § 1-2; *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne RRBP/87*, 10. Frederick R. McManus dokonując ciekawej analizy tegoż kanonu odsyła do dyspozycji kanonu 1205 kodeksu z 1983 r. mówiącego o miejscach świętych przeznaczonych do kultu Bożego. Por. *The code of canon*, s. 620.

⁶⁷ Por. S z t y c h m i l e r, *Prawa rodziców*, s. 111; także SynAB 451.

⁶⁸ Por. KPK/83, kan. 859. W takiej sytuacji rodzice mają prawo prosić duszpasterza o chrzest dziecka w innym bliżej położonym kościele, zaś z racji wyjątkowych nawet w innym miejscu (np.: w domu, w szpitalu). Kolejny kanon kodeksu zabrania dokonywania chrztu w domach prywatnych oraz szpitalach, chyba że zmusza do tego poważna konieczność. Por. KPK/83, kan. 860 § 1-2; także: *Wprowadzenie teologiczne i pastoralne RRBP/87*, 11-13. Z powyższej normy wynika, że biskup może zezwolić na udzielanie chrztu w szpitalach w zwykłych warunkach. Takie uprawnienia może przyznać kapelanowi szpitala według dyspozycji kan. 566 § 2; por. KomSZ, t. III, s. 123-124.

W ramach przygotowania do sakramentu chrztu rodzice naturalni mają prawo wyboru perykop biblijnych, które będą czytane w czasie obrzędów chrztu oraz prawo do specjalnego błogosławieństwa z okazji chrztu. Wskazane powyżej uprawnienia rodziców nie zamykają jednak całej listy innych uprawnień oraz przewidzianych funkcji liturgicznych, jakie mogą spełnić rodzice przy chrzcie swojego dziecka. Te zasygnalizowane mają wyłącznie charakter prawny, odnotowany w normach Kościoła katolickiego⁶⁹.

WNIOSKI

Kościół katolicki w Polsce przykłada wielką wagę do wychowania i chrztu dzieci. Znamienny nacisk kładzie na ciążący na rodzicach naturalnych obowiązek zadbania o chrzest dzieci i na odpowiednie przygotowanie do obrzędu chrztu. Świadczy o tym wielość norm prawnych i wskazań duszpastersko-liturgicznych w tym zakresie.

Rodzice są odpowiedzialni za to, aby ich dzieci były ważne i godziwie ochrzczone. Powinni być świadomi konieczności chrztu i znać wymagania, jakie winni spełniać w związku z chrztem swojego dziecka. Rodzice są zobligowani sami prosić o chrzest dla swoich dzieci, a przynajmniej wyrazić na to zgodę. Powinni również zadbać o chrzest w pierwszych tygodniach po urodzeniu, a w razie potrzeby, ochrzcić je natychmiast. Najważniejszymi obowiązkami rodziców w zakresie przygotowania do chrztu dziecka są: wczesne zgłoszenie chrztu, przedstawienie prośby o chrzest właściwemu szafarzowi, zapewnienie dziecku katolickiego wychowania, wybór imienia zgodnego z duchem chrześcijańskim, wybór odpowiednich chrzestnych, uzgodnienie z duszpasterzem terminu i miejsca chrztu oraz osobiste przygotowanie religijne do chrztu.

Warto zaznaczyć, że poza omówionymi powyżej obowiązkami rodziców związanymi z przygotowaniem do chrztu dziecka ciążą na rodzicach naturalnych jeszcze inne powinności związane z samym udzielaniem tegoż sakramentu i wypełnieniem zobowiązań podjętych podczas chrztu. Zagadnienia te zasługują jednak na osobne szczegółowe opracowania.

---

⁶⁹ Por. S z t y c h m i l e r, *Prawa rodziców*, s. 114.

CHILDREN'S PREPARATION FOR BAPTISM IN THE LAW AND LITURGY
OF THE CATHOLIC CHURCH IN POLAND

S u m m a r y

In May 1969 the Holy Congregation for Divine Cult proclaimed a new liturgical book – *Ordo baptismi parvulorum* with the “Rites for Children’s Baptism” prepared according to the recommendations from Vatican Council II. We can understand how significant this book is only against the background of the whole history of Christian initiation, which from the beginning of the Church concerned also children. New rites were not some kind of adjustment of the post-Tridentine rite, but an event in the collections of the liturgical books that called for a thorough analysis. This was a rite adjusted to the actual situation of children.

The introduction of the post-councillor liturgical books in Poland was preceded by respective instructions from the Episcopate for the clergy and the faithful. Having introduced those books, some bishops issued additional and explanatory instructions for their local churches.

The Catholic Church in Poland attaches a lot of weight to children’s upbringing and baptism. It stresses that natural parents are obliged to take care about their children’s baptism and prepare themselves for the rite of baptism. Therefore there is an abundance of legal norms and pastoral-liturgical recommendations in this regard.

Parents are responsible for their children’s valid and decent baptism. They should be aware that baptism is necessary and should know all requirements with regard to the baptism of their child. They are obliged to ask for baptism of their children themselves, or at least consent to it. They should also see to it that their children are baptised within the first weeks after birth, or – in case it is necessary – baptise them immediately. The most important duties that parents have with respect to baptism are the following: early register of baptism, submission of a request of baptism to the appropriate dispenser, ensuring Catholic upbringing for their children, choice of name according to the Christian spirit, choice of appropriate godparents, setting the date and place of baptism with the pastor, and personal religious preparation for baptism.

It is worth noting that besides the above duties connected with the preparation for baptism, natural parents have other obligations. They all deal with the sacrament itself and the fulfilment of obligations assumed at baptism. These problems deserve to be treated in a detailed study.

Translated by Jan Kłós

Słowa kluczowe: przygotowanie, sakrament, chrzest.

Key words: preparation, sacrament, baptism.